

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»
Факультет філології, психології та педагогіки
Кафедра загального мовознавства та іноземних мов

Рекомендовано до захисту
Протокол засідання кафедри № _____
від «_____» _____ 2025 р.
Завідувач кафедри Болотнікова А.П.
(прізвище та ініціали)

(підпис)

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня «Бакалавр»
спеціальності 014 «Середня освіта»,
спеціалізації 014.02 «Мова і література (англійська)»

**Формування англійськомовних умінь в учнів середньої школи на
матеріалі молодіжного серіалу «H2O: Just add water»**

Виконавець:

Студентка ІV курсу, групи 401 ГО
Клочко Діана Олегівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

Керівник роботи:

Колос Юлія Зіновіївна,

к. пед. наук, доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

Рецензент:

Жовнір Марина Миколаївна,

к. філол. н., доцент,

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

кафедри українознавства та

гуманітарної підготовки

Полтавського державного медичного
університету

Підсумкова оцінка:

за національною шкалою: _____

кількість балів: _____

Підпис керівника _____

РЕФЕРАТ

БР: 63 с., 2 рис., 8 табл., 3 додатки, 22 джерела.

У дослідженні висвітлюється актуальна проблема формування англомовних рецептивних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи в умовах сучасної освіти, зокрема через використання автентичного аудіовізуального контенту. Оскільки зазначена проблема розроблена недостатньо, було обрано тему магістерського дослідження «Формування англійськомовних рецептивних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water*». Актуальність роботи полягає в необхідності підвищення ефективності викладання англійської мови в середній школі, а також активного впровадження медіаресурсів у шкільну практику.

Об'єктом дослідження є процес формування рецептивних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи. Метою даної роботи є теоретичне обґрунтування та практична реалізація методики формування рецептивних мовленнєвих умінь за допомогою використання серіалу *H2O: Just Add Water*.

Завданнями виступають аналіз психолого-педагогічних та методичних засад формування рецептивних умінь; визначення ефективних підходів до навчання аудіювання та читання; розробка методики, що базується на залученні серіального відеоконтенту; експериментальна перевірка ефективності та результативності даної методики.

У дослідженні було використано такі методи: аналіз наукової літератури, спостереження, анкетування, педагогічний експеримент, кількісна та якісна обробка результатів.

Робота складається зі вступу, списку скорочень, двох розділів, висновків до розділів та газальних висновків, резюме українською та англійською мовами, списку використаних джерел та додатків. Повний обсяг роботи – 63 сторінки, з них 50 сторінок основного тексту. У роботі подано 8 таблиць, 2 рисунки, використано 22 джерела.

У першому розділі було проаналізовано цілі, зміст і підходи до розвитку рецептивних умінь, особливості формування навичок аудіювання та читання, а також умови, що сприяють їхньому ефективному розвитку. У другому розділі запропоновано критерії відбору серіалів для формування РМУ у школярів середніх класів. Обґрунтовано важливість використання саме автентичних матеріалів. Представлено методику впровадження молодіжного серіалу в навчальний процес, розроблено структуру уроку, а також наведено результати експериментального дослідження, яке підтвердило ефективність використання автентичного серіалу для розвитку рецептивних мовленнєвих умінь.

Наукова новизна роботи полягає в поєднанні комунікативного та міжкультурного підходів із використанням автентичного відеоконтенту, адаптованого до інтересів учнів молодшого і середнього підліткового віку, з метою підвищення мотивації та результативності навчання англійської мови.

Отримані результати дослідження можуть бути використані вчителями англійської мови середніх навчальних закладів, авторами методичних розробок і навчальних програм. Запропоновану методику може бути рекомендовано до впровадження у практику загальноосвітньої школи для підвищення якості іншомовної освіти.

Ключові слова: рецептивні уміння, аудіювання, читання, автентичні матеріали, серіал, англійська мова, середня школа, *H2O: Just Add Water*, комунікативна методика, методика навчання.

ЗМІСТ

Реферат.....	2
Перелік скорочень.....	6
ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ РЕЦЕПТИВНИХ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ.....	13
1.1. Поняття рецептивних мовленнєвих умінь, цілі та зміст їх формування в учнів середньої школи.....	13
1.2. Підходи до розвитку рецептивних умінь у методиці навчання іноземних мов.....	15
1.3. Методичні основи формування навичок аудіювання та читання.....	17
1.4. Педагогічні умови ефективного формування навичок аудіювання та читання.....	22
Висновки до розділу 1.....	26
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ НА МАТЕРІАЛІ МОЛОДІЖНОГО СЕРІАЛУ H₂O: JUST ADD WATER	28
2.1 Вибір молодіжного серіалу як навчального матеріалу та критерії відбору серіалів для формування РМУ у школярів середніх класів....	28
2.2. Методичні передумови та методика формування англійськомовних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного серіалу H ₂ O: Just add water.....	30
2.3. Структура уроку з використанням серіалу H ₂ O: Just Add Water..	33
2.4. Оцінка ефективності методики використання серіалу H ₂ O: Just Add Water у навчальному процесі.....	42
Висновки до розділу 2.....	46

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ.....	48
РЕЗЮМЕ.....	51
SUMMARY.....	53
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	55
ДОДАТКИ.....	58

ПЕРЕЛІК СКОРОЧЕНЬ

АМ – англійська мова

ЗВО – заклад вищої освіти

ЗМ – зразок мовлення

ІКК – іншомовна комунікативна компетентність

ІКТ – інформаційно-комунікаційні технології

ІМ – іноземна мова

КВМ – комунікативне викладання мови

ЛК – лексична компетентність

ЛО – лексична одиниця

МУ – мовленнєві вміння

РМУ – рецептивні мовленнєві вміння

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасному глобалізованому суспільстві, що динамічно розвивається, володіння іноземною мовою (ІМ) стає необхідною умовою успішної інтеграції особистості в інформаційно-культурний простір. Особливе значення має формування рецептивних мовленнєвих умінь (РМУ) – здатності сприймати, розуміти та інтерпретувати усне й писемне іншомовне мовлення. Ці вміння є базою, необхідною для подальшого розвитку таких продуктивних видів мовленнєвої діяльності, як говоріння та письмо, а також передумовою досягнення сформованої іншомовної комунікативної компетентності (ІКК). Актуальність цього дослідження зумовлена низкою факторів:

1) роль автентичного контенту в освіті значно зросла: вільний доступ до новин, пісень, серіалів, фільмів англійською мовою відкриває для вчителя нові можливості у виборі методів та засобів викладання іноземної мови, а від учня вимагає здатності сприймати таку інформацію;

2) переорієнтація шкільної освіти в Україні на компетентнісний підхід, при якому освітній процес спрямовано на досягнення інтегрованих результатів навчання, якими є загальні (базові, ключові) і спеціальні (предметні) компетентності тих, хто навчається; при цьому вміння слухати та читати іноземною мовою відносять до ключових;

3) комунікативний підхід до викладання іноземної мови в школі має на меті розвиток навичок спілкування (говоріння, слухання, читання, письма), а не лише акцентує увагу на граматиці та лексиці;

4) потреби школярів середнього віку в неформальному навчанні матеріалу, який має бути цікаво поданий і мотивувати до вивчення іноземної мови.

У середній школі рецептивні вміння закладають основу для ефективної комунікації, оскільки будь-який мовленнєвий акт починається саме з розуміння чужого мовлення. Однак в умовах традиційного викладання

нерідко аудіюванню та читанню не приділяється належна увага, або ці види мовленнєвої діяльності подаються іноді у формальному, ізольованому від комунікативної ситуації виді. Ці фактори знижують їхню практичну цінність для учнів під час вивчення АМ. Таким чином, у зв'язку з вищезазначеним, виникає необхідність пошуку нових підходів до формування РМУ, особливо шляхом залучення автентичного та комунікативно-орієнтованого контенту, який впливає на підвищення мотивації до вивчення ІМ, зокрема, молодіжних серіалів англійською мовою. Вони дозволяють школярам середніх класів не лише розуміти живу мову (з сучасними мовленевими кліше, ідіоматичними виразами, сленгом, яким у підручниках не приділяється увага взагалі, або її приділяється недостатньо), а й зануритися у світ представників мовної спільноти, які володіють нормами сучасної АМ, активно її вживають в різних побутових сферах спілкування, у соціокультурному середовищі. В учнів є умови для спостереження за їхнім стилем спілкування, моделями мови та особливостями культури. Отже, актуальність теми полягає у необхідності переосмислення методики формування рецептивних умінь, урахування вікових та мотиваційних особливостей учнів середньої школи та використання сучасних мультимедійних засобів для підвищення ефективності навчання ІМ.

Проблему формування рецептивних умінь активно досліджували іноземні науковці, серед яких: N. Vozniuk (етика піклування на занятті для створення безпечного середовища для розвитку ІКК), M. Underwood (розвиток рецептивних умінь аудіювання), A. Etikasaru (роль телесеріалів у покращенні вільного володіння англійською мовою). Це питання досліджували також і вітчизняні фахівці: Н. Юхно (суть та структура ІКК фахівців), Є. Швець (труднощі навчання аудіювання та шляхи їх подолання), І.Холод (формування РМУ), С. Ніколаєва (методичні рекомендації для розвитку РМУ), О. Климова (методика роботи з відеоматеріалами) та ін.

Водночас, аналіз робіт великої кількості дослідників дає можливість сказати, що проблема формування РМУ за допомогою таких автентичних

відеоматеріалів, як молодіжні серіали, не є повністю дослідженою і вимагає подальшого обґрунтування.

Актуальність проблеми та необхідність вирішення деяких суперечностей зумовили вибір теми: «Формування англійськомовних рецептивних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного серіалу *H2O: Just add water*».

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати методику використання автентичного відеоматеріалу, а саме, молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water*, для формування англійськомовних РМУ в учнів середньої школи.

Досягненню мети підпорядковані такі **завдання**:

- 1) дослідити поняття англійськомовних РМУ, цілі та зміст їхнього формування в учнів середньої школи.
- 2) вивчити основні підходи до розвитку рецептивних умінь у методиці навчання ІМ.
- 3) проаналізувати методичні основи формування навичок аудіювання й читання АМ.
- 4) визначити умови ефективного формування навичок аудіювання та читання.
- 5) обґрунтувати вибір молодіжного серіалу як навчального матеріалу та визначити критерії відбору серіалів для формування РМУ у школярів середніх класів.
- 6) дослідити методичні передумови та представити методику формування англійськомовних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного серіалу *H2O: Just add water*.
- 7) розробити та обґрунтувати структуру уроку з використанням серіалу *H2O: Just Add Water*.
- 8) провести оцінку ефективності використання серіалу *H2O: Just Add Water* у навчальному процесі.

Об'єкт дослідження – процес навчання АМ учнів середньої школи, зокрема формування РМУ.

Предмет дослідження – методика формування англійськомовних РМУ в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water*.

Матеріалом дослідження слугували наукові та методичні праці, що стосуються навчання аудіювання, читання та використання молодіжних серіалів у навчанні англійської мови; власне відеоматеріал – молодіжний серіал *H2O: Just Add Water*; емпіричні джерела, а саме: результати анкетування учнів та спостереження за ними, результати їхньої навчальної діяльності.

Методи дослідження: для дослідження було обрано сукупність методів наукових досліджень: теоретичні (аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми формування РМУ; узагальнення та систематизація наукових підходів до використання автентичного відеоматеріалу в навчанні АМ; моделювання методичної системи формування РМУ) та емпіричні (спостереження за навчальним процесом; анкетування учнів середніх класів та вчителів для виявлення рівня мотивації та ставлення до відеоматеріалів; проведення педагогічного експерименту; тестування для перевірки рівня сформованості рецептивних умінь до і після експерименту).

Наукова новизна дослідження полягає у тому, що було вивчено та узагальнено підходи до використання молодіжних серіалів для формування навичок аудіювання та читання учнів середньої школи, а саме молодіжний серіал *H2O: Just Add Water*, потенціал якого раніше в методичній літературі не розглядався. Було систематизовано принципи відбору автентичних навчальних матеріалів, а саме: відповідність рівню мовленнєвої компетенції учнів; актуальність та відповідність інтересам учнів; культурна відповідність та релевантність; якість мовлення та зображення; наявність допоміжних елементів (субтитри, транс крипти, візуальний ряд). Враховуючи той факт, що популярність молодіжних серіалів серед учнів середніх класів зростає, потенціал такого виду автентичних відеоматеріалів важко переоцінити.

Теоретичне значення дослідження полягає в тому, що воно поглиблює розуміння процесу навчання аудіювання та читання та стимулює до застосування сучасних автентичних відеоресурсів у шкільній освіті, досліджуючи використання молодіжних серіалів як засобу для поліпшення РМУ школярів середніх класів, що дозволяє уточнити та розвинути існуючі педагогічні концепції.

Практичне значення дослідження полягає в наступному:

1. розроблено методику використання серіалу *H2O: Just Add Water* як навчального матеріалу, який може бути впроваджено в практику викладання АМ в середній школі, що сприятиме розвитку РМУ в учнів середніх класів, зокрема навичок аудіювання та читання, розуміння автентичної мови;

2. описана методика дозволяє вчителям ефективно інтегрувати сучасні відеоресурси в навчальний процес, що сприяє підвищенню мотивації учнів середніх класів до вивчення АМ та покращує результати навчання;

3. запропоновано план уроку, у ході якого використовується відеоматеріал на базі молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water*, який може використовуватися вчителями як приклад для подальшого застосування сучасних, автентичних відеоматеріалів для формування РМУ школярів;

4. результати даного дослідження можуть бути корисними для розробки нових навчальних програм і матеріалів для середньої школи, орієнтованих на інтеграцію відеоконтенту в процес формування мовленнєвих умінь;

5. запропоновані методи можуть бути використані в позакласній роботі з учнями, зокрема при проведенні мовних таборів, клубів, гуртків або інших позакласних заходів для розвитку АМ.

Апробація дослідження проводилася в рамках педагогічного експерименту, який був здійснений на базі середньої школи під час психолого-педагогічної практики. Результати дослідження були апробовані в процесі застосування методики використання серіалу *H2O: Just Add Water* на

уроках АМ. Експеримент проводився серед учнів 8 класів, ліцею № 13 «Успіх» Полтавської міської ради, під час психолого-педагогічної практики, під час якої було використано серіал як основний навчальний матеріал для формування РМУ. Частина учнів брала участь у контрольній групі, в якій навчання на уроках проводилося за традиційними методами без використання матеріалів, розроблених на базі серіалу *H2O: Just Add Water*. Отримані результати було обговорено на ІХ Міжнародній науково-практичній конференції «Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціально-економічного розвитку України: виклик глобального світу» (20–21 травня 2025 р., м. Полтава, Полтавський інститут економіки і права, доповідь «Розвиток міжкультурної компетенції учнів у процесі перегляду англійськомовних серіалів»), де було отримано схвальні відгуки стосовно запропонованої методики.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, резюме (українською та англійською мовами), списку використаних джерел (18 позицій, з них 4 – іноземною мовою) та 3 додатків. Загальний обсяг роботи становить 62 сторінки, з них 50 – основного тексту. У роботі вміщено 8 таблиць та 2 рисунки.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ РЕЦЕПТИВНИХ МОВЛЕННЄВИХ ВМІНЬ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

1.1. Поняття рецептивних мовленнєвих умінь, цілі та зміст їх формування в учнів середньої школи

У методиці іноземної мови комунікативні вміння поділяють на дві групи: продуктивні, до яких відносяться говоріння та письмо, та рецептивні (аудіювання та читання). Сфокусуємося саме на РМУ, адже мета нашого дослідження – розвиток рецептивних умінь в учнів середньої школи. Визначимося з самим поняттям рецептивних умінь. РМУ – це уміння сприймати або розуміти мову. Тобто, це здатність розпізнавати та розуміти усні мовні сигнали (при аудіюванні), або розпізнавати та інтерпретувати текст (при читанні).

Формування РМУ, а саме аудіювання та читання, є необхідною умовою для успішного оволодіння ІМ. Не є суттєвим, чи йдеться про ESL (англійську як другу іноземну), ELF – англійську як лінгву франка (English as a Lingua Franca), EFL – англійську як іноземну (English as a Foreign Language) чи EIL – англійську як міжнародну мову (English as an International Language) – вчителі та учні мають однакову ціль – розвиток лінгвістичних, комунікативних та міжкультурних компетенцій в АМ. Формування РМУ має на меті не лише засвоєння учнями лексико-граматичного матеріалу, але й розвиток навичок смислового сприйняття мовленнєвого потоку, розпізнавання інтенцій мовця, логіки висловлювання, структури тексту. У середній школі, згідно з чинною програмою з АМ, ставляться такі основні цілі навчання рецептивних видів мовленнєвої діяльності:

- розуміння основного змісту автентичних текстів різних жанрів;
- здатність ідентифікувати ключову інформацію;
- формування стратегій здогадки за контекстом;

- розвиток умінь прогнозування, аналізу та інтерпретації інформації;
- підготовка до ефективної участі в усному та письмовому іншомовному спілкуванні.

Зміст навчання РМУ охоплює:

- лексико-граматичні знання – активний та пасивний словниковий запас, моделі побудови речень, мовленнєві кліше
- текстовий матеріал – автентичні та адаптовані тексти, діалоги, аудіозаписи, відеофрагменти;
- навчальні стратегії – техніки прогнозування, визначення основної думки, структурно-смісловий аналіз тексту;
- когнітивний компонент – увага, пам'ять, аналітичне мислення, які сприяють глибшому розумінню мовного змісту;

Формування РМУ також сприяє розвитку межпредметних умінь, зокрема критичного мислення, здатності до співпраці та самостійного пошуку інформації. Сучасна методика рекомендує активно використовувати аудіовізуальні засоби, автентичні матеріали, зокрема серіали, які не лише підвищують мотивацію учнів середньої школи, але й надають їм можливість сприймати мову в природному контексті.

Таким чином, чітке визначення цілей і змісту формування РМУ дозволяє ефективно організувати навчальний процес та забезпечити поступовий розвиток ІКК в учнів середньої школи. Під ІКК ми використовуємо визначення Н.В. Юхно [18, с. 115], яка розглядає ІКК «як інтегративну особистісно-професійну освіту, яка визначає здатність та готовність фахівця до креативного вирішення практико-орієнтованих та інформаційно-комунікативних завдань».

Для всебічного розвитку мовленнєвої компетенції, вкрай важливо формувати РМУ. Тут ключовим є не стільки самостійне продукування інформації, скільки її сприйняття на слух (аудіювання), або сприйняття друкованого тексту (читання). Розвиток цих умінь у середній школі є надзвичайно актуальним завданням, адже саме на цьому етапі розвитку

закладаються основи ІКК. Підходи до розвитку рецептивних умінь будуть проаналізовані в наступному підрозділі.

1.2. Підходи до розвитку рецептивних умінь у методиці навчання іноземних мов

РМУ, до яких належать аудіювання та читання, відіграють важливу роль у формуванні ІКК. Опановуючи іноземну мову, учень спершу має **оволодіти вмінням сприймати та розуміти почуте чи прочитане**. Це є фундаментом, без якого в подальшому неможлива повноцінна комунікація. Для розвитку цих ключових рецептивних умінь у методиці викладання іноземних мов існує низка перевірених підходів. Проаналізувавши матеріали вітчизняних науковців, які досліджували різні підходи до розвитку РМУ [2, 4], продемонструємо їх особливості, переваги та сфери застосування в таблиці 1.1, в якій зображено види підходів, спрямованих на ефективний розвиток рецептивних умінь, а також, зазначено особливості кожного з підходів.

Табл.1.1

Види підходів, спрямовані на ефективний розвиток РМУ, їх характеристика

Назва підходу	Характеристика підходу
комунікативний підхід	Мета – сформувати здатність до реального спілкування. Аудіювання і читання є включеними до цілісних комунікативних ситуацій. Використовуються автентичні матеріали; акцент на смисловій інтерпретації повідомлення; розвитку стратегій здогадки, вибіркової увазі.
діяльнісний підхід	Розуміння мови виступає як засіб досягнення мети,

	що сприяє підвищенню мотивації до навчання; фокус на активному залученні когнітивної сфери, активному розвитку критичного мислення.
соціокультурний підхід	Акцент на зв'язку мови та культури. РМУ формуються не лише як мовленнєві навички, а як здатність інтерпретувати мовлення, враховуючи культурний контекст. Застосовується при ознайомленні з особливостями іншомовної поведінки; розгляді діалогів, реалій, традицій у процесі аудіювання та читання; зіставленні з культурою своєї країни.
когнітивний підхід	Орієнтується на психологічні механізми обробки інформації. Увагу зосереджено на особливостях роботи пам'яті, уваги, аналітичного мислення. Завдання на розвиток рецептивних умінь побудовані таким чином, щоб практикувати здатність виділяти головне, виявляти деталі, упорядкувати інформацію.
інтегративний підхід	Поєднує елементи всіх вищевказаних підходів, при цьому бере до уваги не тільки мовні аспекти навчання, але й психологічні та суспільні.

Наведені вище результати (див. Табл.1.1) демонструють, що розвиток РМУ є складним, комплексним процесом і вимагає системного підходу. Застосування комунікативно-діяльної моделі навчання, впровадження автентичних матеріалів, зокрема, молодіжних серіалів, забезпечує максимально природне залучення школярів у мовне середовище та створює умови для формування ефективних стратегій аудіювання. Зважаючи на багатогранність підходів до розвитку рецептивних умінь, важливо розуміти, як теоретичні засади втілюються на практиці. Далі ми розглянемо методичні основи формування навичок аудіювання, що є невід'ємною складовою ефективного сприйняття іншомовних повідомлень.

1.3. Методичні основи формування навичок аудіювання та читання

Аудіювання (listening comprehension) – це різновид рецептивної мовленнєвої діяльності, що полягає у сприйнятті та розумінні усного мовлення на слух. Є. Швець виділяє п'ять ключових характеристик аудіювання [15, с. 158]. По-перше, під час аудіювання відбувається усна та пряма комунікація. На відміну від читання чи письма, що базуються на писемному спілкуванні, аудіювання є невід'ємною частиною усного, безпосереднього спілкування. По-друге, аудіювання має реактивний характер, оскільки воно передбачає відповідь або реакцію на почуте. Третьою характеристикою аудіювання є перцепція, тому що аудіювання – рецептивний вид мовленнєвої діяльності, тобто спрямований на отримання та обробку мовленнєвої інформації. Наступна риса аудіювання – це його складність як психічного процесу, оскільки в основі аудіювання лежить низка розумових процесів (слухове сприйняття, зосередження уваги, розпізнавання мовних одиниць, їх порівняння, ідентифікація, осмислення, узагальнення, а також утримання інформації в пам'яті). Кінцева мета – відтворити чужу думку та адекватно на неї відреагувати а головний об'єкт аудіювання – це думка іншої людини, закодована в звуковому повідомленні, яку необхідно розпізнати. І ще однією рисою аудіювання є його результат. Це не тільки розуміння почутого, а й власна мовленнєва реакція або поведінка, що виникає як наслідок цього розуміння.

Відповідно до чинної програми та методичних рекомендацій[5, с. 16], головними цілями навчання аудіювання в середній школі є:

- формування вмінь розуміти основний зміст повідомлення;
- виділення ключової інформації з прослуханого тексту;
- розуміння деталей за умови наявності мовної та контекстуальної підтримки;
- розвиток стратегій здогадки про значення незнайомих слів за контекстом;
- розвиток слухової пам'яті, уваги та мовного прогнозування.

У сучасній методиці традиційно виділяють декілька основних етапів роботи з аудіотекстом. Так, наприклад, Мері Андервуд [22, с. 54]. акцентує увагу на трьох основних етапах навчання англомовних навичок аудіювання, виокремлюючи три послідовні етапи у роботі з аудіоматеріалом: підготовчий (pre-listening stage), де відбувається первинне ознайомлення; ключовий (while-listening stage), під час якого здійснюється безпосереднє прослуховування; та завершальний (post-listening stage), що фокусується на подальшій обробці почутого.

Наступним кроком визначимо, за якими засадами класифікують види аудіювання залежно від мети навчання та змісту тексту (див. Рис. 1.1).

Рис. 1.1. Види аудіювання залежно від мети навчання та змісту тексту

Перейдемо до з'ясування, за якими принципами відбувається відбір навчального матеріалу, адже вірний добір аудіо матеріалів значною мірою впливає на ефективність та продуктивність формування англійськомовних РМУ в учнів середньої школи. На думку О. Косович, можна виділити такі критерії відбору текстів 1) автентичність; 2) тематичність; 3) інформативність; 4) науковість; 5) комунікативність; 6) доступність у мовному і змістовному відношенні; 7) доступність за обсягом і структурою [9, с. 52]. В роботах І. В. Холод наведено інші критерії відбору матеріалу для

аудіювання [17, с. 27]. На Рис. 1.2. подано перелік цих критеріїв та їхня характеристика.

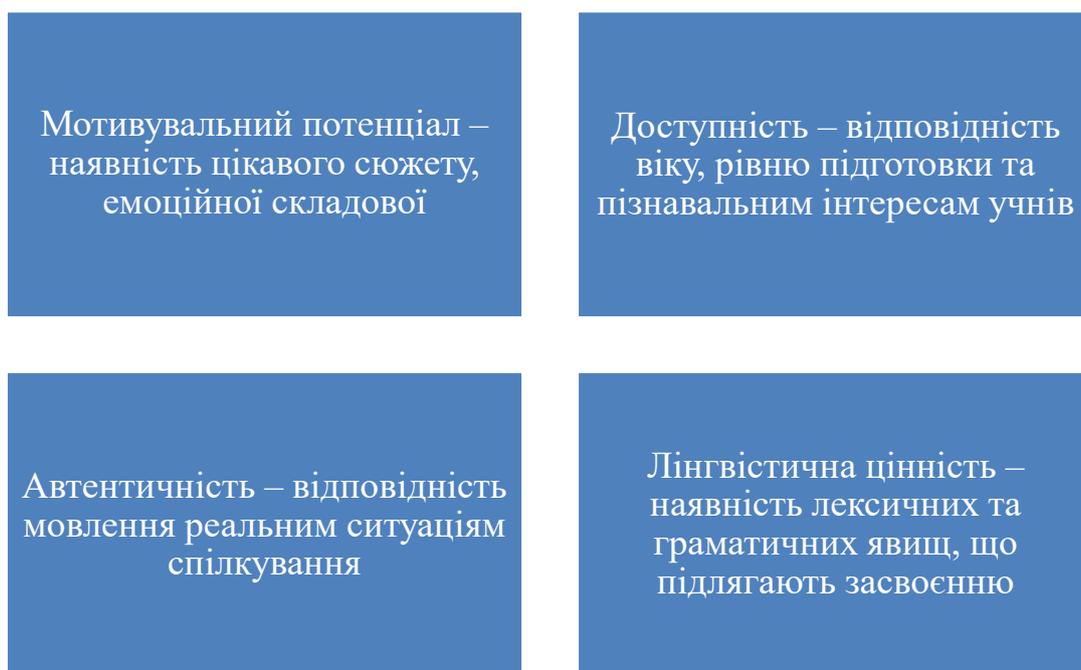

Рис. 1.2. Критерії відбору матеріалу для аудіювання

Зокрема, використання фрагментів молодіжних серіалів (наприклад, *H2O: Just Add Water*) забезпечує автентичність, мотивацію, природну інтонацію та багатство мовленнєвих моделей, що робить процес аудіювання цікавим і ефективним.

Необхідно зазначити, що саме під час аудіювання учні середньої школи найчастіше стикаються з труднощами. На думку О.В. Липчанко-Ковачика та Р.В. Тупиці, труднощі, які пов'язані з мовним матеріалом, діляться на три групи, а саме: фонетичні, лексичні та граматичні [10, с. 74]. На думку авторів, основною причиною фонетичних труднощів є суттєва розбіжність між написанням і вимовою слів, властива АМ, «наявність у свідомості слухача графічного образу слова, відмінного від звукового, часто перешкоджає розпізнаванню цього слова у звуковій мові» [10]. Лексичні перешкоди пов'язані з великою кількістю невідомих слів, ідіом, розмовних кліше, скорочень та специфічних виразів, адже незнайома термінологія на

початку тексту може повністю спотворити подальше його розуміння. Граматичні труднощі виникають через незвичний синтаксис та порядок слів у реченні (наприклад, згідно з правилами порядку слів, прийменник потрібно поставити в самому кінці речення: *The doctor has been sent for.*). Ще одним викликом є морфологічні омонімічні форми. Зокрема, явище конверсії, коли різні частини мови є однаковими за формою (*to sample – взяти зразок, a sample – зразок; to monitor – спостерігати, моніторити, a monitor – монітор; to test – брати аналіз, a test – аналіз*). На думку дослідників, труднощі розуміння АМ нерідко виникають через активне використання службових слів, що не мають власного лексичного значення, для поєднання основних слів.

На думку С. Ніколаєвої, успішність сприйняття аудіо матеріалу детермінована двома основними факторами: особистим рівнем слухача (пам'ять, рівень знання мови та мотивація) та характеристиками самого матеріалу (мовні особливості та відповідність мовленнєвому досвіду[11, с. 79]).

Успішність сприйняття аудіоматеріалу визначається двома основними факторами: особистим рівнем слухача (його пам'ять, знання мови та мотивація) та характеристиками самого матеріалу (мовна специфіка та його релевантність мовленнєвим навичкам).

Подолання цих бар'єрів забезпечується широким спектром стратегій: повторним прослуховуванням, контекстуальними підказками, візуальними засобами та питаннями-опорами. Отже, формування навичок аудіювання методично ґрунтується на поетапній роботі з аудіотекстом, врахуванні вікових особливостей, ретельному відборі автентичних матеріалів та створенні сприятливих умов для сприйняття на слух тексту в комунікативному навчанні.

Читання (*reading*) – це уміння розпізнати та осмислити текст, надрукований чи написаний; це здатність сприйняти символи (букви, слова),

і перетворити їх у мислительні образи. Відповідно до чинної програми та методичних рекомендацій, головними цілями навчання читання в середній школі є:

- розуміння основного змісту;
- розуміння специфічних деталей;
- розуміння ключових ідей та аргументів;
- розуміння логіки тексту та причинно-наслідкових зв'язків;
- здатність інтерпретувати та робити висновки;
- збагачення словникового запасу та граматичних структур;
- критичне мислення.

Т. Ціпан пропонує розрізняти наступні види читання: ознайомлювальне (визначення ключової думки), вивчаюче читання (ґрунтовне сприйняття тексту. тексту), вибіркоче /оглядове читання (мета – ідентифікація необхідної інформації) [13, с. 42].

Проаналізувавши ряд наукових досліджень (С. Ніколаєвої, І. Холод, Л. Морської та ін.), ми виявили основні труднощі, які виникають при розвитку рецептивних вмінь читання, та шляхи їх подолання. Дані щодо ключових викликів та стратегій їхнього подолання були систематизовані у вигляді таблиці (див. Табл. 1.2).\

Табл. 1.2

**Труднощі, які виникають при розвитку рецептивних вмінь
читання, та шляхи їх подолання**

Труднощі	Шляхи подолання
Незнайома лексика (Vocabulary Gaps):	передтекстова робота; розвиток мовної здогадки; використання словників
Складні граматичні конструкції (Complex Grammar Structures)	граматичний аналіз; вправи на трансформацію речень; візуалізація

Відсутність фонових знань та культурного контексту (Lack of Background Knowledge & Cultural Context)	передтекстові завдання; культурологічний коментар; карти та зображення
Низька швидкість читання та недостатнє розпізнавання слів (Slow Reading Speed & Poor Word Recognition):	чітке формулювання мети; читання за часом; читання вголос
Відсутність мотивації	різноманітність; персоналізація; зв'язок з реальністю
Психологічний бар'єр (Psychological Barrier)	поступове ускладнення; підтримка та заохочення; парна/групова робота; не вимагайте 100% розуміння

Види вправ для розвитку рецептивних умінь читання із зазначенням, на якому етапі уроку їх краще використовувати, продемонстровано в Додатку В.

Таким чином, ми проаналізували методичні основи формування навичок аудіювання та читання. Проте, саме лише знання методичних засад не гарантує успіху. Ефективність цього процесу значною мірою залежить від конкретних умов, у яких відбувається навчання, чому сааме присвячено наступний підрозділ.

1.4. Педагогічні умови ефективного формування навичок аудіювання та читання

Процес формування навичок аудіювання та читання в учнів середньої школи вимагає дотримання тих методичних, організаційних і психологічних

умов, які забезпечують високу продуктивність навчання та сприяють розвитку ІКК. Серед чинників, які впливають на успішність застосування методичних засад, ми виділяємо наступні: якість та відповідність навчальних матеріалів; організація навчального процесу; психологічний клімат та мотивація; компетентність та підготовка вчителя; зворотний зв'язок та оцінювання.

Навчальні матеріали мають відповідати інтересам учнів, їх віку, бути для них актуальними. Саме тому ми обрали молодіжний серіал для розвитку РМУ в учнів підліткового віку. Адже, однією з найбільш важливих умов є внутрішня мотивація учня до сприймання аудіо- чи відеоматеріалу, або тексту. Якщо школяр зацікавлений у змісті усного чи друкованого тексту, ймовірність ефективного засвоєння значно зростає. Тому, на думку низки вітчизняних авторів [7, с. 16], важливо добирати матеріали, які містять актуальні теми, що відповідають потребам та інтересам учнів. На наш погляд, для школярів середніх класів, таким матеріалом можуть бути молодіжні серіали, яким притаманний актуальний сюжет, вони містять сучасну «живу» розмовну лексику, персонажі мають актуальні для підлітків проблеми (дружба, кохання, стосунки з батькам, низька самооцінка, відсутність підтримки тощо).

Надзвичайно важливим для формування англійськомовних РМУ є відповідна організація навчального процесу, систематичність і поетапність навчання. Навички аудіювання та читання формуються поступово. Підсумовуючи дослідження минулих років, доцільно використовувати тренувальну модель, яка спрямована на ефективний розвиток РМУ та складається з трьох етапів:

- підготовка до сприймання усного чи писемного тексту (активізація знань, прогнозування),
- безпосереднє слухання або читання з чіткою метою,
- післярецептивне обговорення, рефлексія.

Ключем до сталого прогресу є інтеграція завдань на аудіювання та читання в кожен урок.

Наприклад, для розвитку РМУ аудіювання, за концепцією, яку пропонує О. Бігич, формування аудитивної компетентності -це програма, в якій є спеціальний порядок роботи з аудіо матеріалом [1, с. 18]. Складається вона з двох підгруп: перша – це вправи, розроблені, щоб сформувати мовленнєві навички аудіювання (лексичні, фонетичні, граматичні, а також ті, що розвивають мовленнєві механізми), друга – це завдання, які розвивають мовленнєві уміння аудіювання. Ключовим для підвищення впевненості слухачів є набуття стратегій.

Беручи до уваги дослідження Чижської Т.Г., серед учнів середніх класів найбільше візуалів (приблизно 47%), аудіали та кінестетики складають значно меншу частину (19,4% та 16,5% відповідно) [14, с. 149]. Отже, є всі підстави сверджувати, що для розвитку РМУ необхідна підтримка у вигляді субтитрів, зображень, ілюстрацій до змісту відеофрагментів, які супроводжують звукову інформацію. Такий візуальний матеріал сприяє підвищенню розуміння і редукує стрес, поява якого виникає від невідомих слів, фонових звуків, темпу мовлення, а також через особливості АМ, про які було сказано вище. Серіали (наприклад, *H2O: Just Add Water*) є доцільним автентичним матеріалом для того, щоб інтенсивно розвивати РМУ, оскільки поєднують звукову інформацію з візуальним рядом. Під час проведення нашого експерименту, ми з'ясували, що на початковому етапі навчання рекомендовано використовувати субтитри, які значно полегшують сприйняття та інтерпретацію мовлення.

Психологічна підтримка є важливою умовою ефективного формування РМУ. Відповідно до досліджень І. Шимків, в аудіюванні та читанні вагому роль відіграють індивідуальні особливості слухача [16, с. 86]. Серед них особливо значущими є уміння адекватно реагувати і інтерпретувати сигнали комунікації, когнітивна гнучкість, уміння швидко переключатися з одного виду мисленнєвої операції на іншу. Надмірна нервовість, інколи навіть

ажітація, негативно впливають на здатність учнів сприймати іноземне мовлення на слух, знижуючи ефективність сприйняття та концентрації. З огляду на вищесказане, можна зробити висновок, що емоційно безпечне навчальне середовище є запорукою ефективного навчання. Як вважає Н. Д. Brown [19], створення сприятливої емоційної атмосфери в класі зумовлює зростання мотивації та зміцнення самооцінки учнів, що послідовно приводить до покращення ефективності сприйняття інформації на слух. Відповідно до підходу N. Vozniuk [22], для подолання труднощів в освіті надзвичайно важливою є етика спілкування. Поділяючи точку зору дослідника, ми вважаємо, що на заняттях АМ значну роль відіграє емоційна підтримка. Учитель має не лише пропонувати відеоматеріали для розвитку РМУ, він також повинен допомагати учням редукувати тривогу, яка може виникати під час сприйняття матеріалу. Не менш вагомим чинником на уроці є формування безпечного середовища: школярі повинні почуватися прийнятими, незважаючи на їх походження, здібності чи індивідуальні риси. Істотну роль відіграє індивідуальний підхід до учнів, коли враховуються потреби кожного з учасників навчального процесу. Це сприяє максимальному розкриттю потенціалу кожного школяра. Таким чином, можна констатувати, що довірлива атмосфера на уроці та використання автентичних матеріалів, актуальних для учнів, таких як молодіжні серіали (зокрема, *H2O: Just Add Water*), сприяють зменшенню психологічної напруги та психологічного бар'єру. Візуальний супровід, субтитри і тематика, релевантна учнівському досвіду сукупно формують необхідний емоційний комфорт і підвищують рівень залучення до процесу аудіювання.

Отже, виконаний аналіз дозволяє зробити висновок, що ефективне формування навичок аудіювання та читання можливе за умов мотиваційного підходу, поетапної організації роботи і доцільного добору матеріалів. Особливу роль відіграє впровадження автентичних відеоматеріалів та текстів, які поєднують мовний і культурний аспекти навчання, підвищують інтерес учнів середньої школи і сприяють формуванню РМУ.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи було здійснено теоретичний аналіз проблеми формування англомовних рецептивних мовленнєвих умінь (РМУ) в учнів середньої школи. З'ясовано, що РМУ, аудіювання та читання, є невід'ємною складовою іншомовної комунікативної компетентності. Їх формування забезпечує здатність учнів адекватно сприймати та інтерпретувати іншомовну інформацію у вербальній формі.

Визначено сутність і структуру рецептивних умінь, а також обґрунтовано їх значення для розвитку іншомовної компетенції учнів. Встановлено, що рецептивні види мовленнєвої діяльності є основою для розвитку продуктивних умінь і тісно пов'язані з когнітивними процесами, до яких відносяться мислення, пам'ять та увага.

Розглянуто психолого-педагогічні умови формування РМУ, серед яких – урахування вікових особливостей учнів середньої школи, рівня їхньої мотивації, індивідуальних стилів навчання. Окрему увагу було приділено важливості створення позитивної навчальної атмосфери, використання автентичних матеріалів і залученню учнів до комунікативно-спрямованої діяльності.

Проаналізовано сучасні підходи до навчання АМ, зокрема комунікативний, діяльнісний, соціокультурний, когнітивний та інтегративний підходи, а також значення автентичних відеоматеріалів як засобу формування РМУ. Зокрема, підкреслено ефективність використання молодіжних серіалів, що містять життєві ситуації, зрозумілі школярам, і сприяють підвищенню мотивації до навчання. Закцентовано увагу на важливості психологічної підтримки на заняттях, що є важливою для ефективного розвитку РМУ.

Таким чином, теоретичний аналіз дозволив визначити комплекс умов і факторів, що впливають на ефективність формування рецептивних умінь в

учнів середньої школи. Це створює підґрунтя для розробки й апробації ефективної технології формування англомовних РМУ на основі автентичного відеоконтенту, зокрема серіалів, що стане предметом аналізу в наступному розділі.

РОЗДІЛ 2

СЕРІАЛИ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ АНГЛІЙСЬКОМОВНИХ МОВЛЕННЄВИХ УМІНЬ В УЧНІВ СЕРЕДНЬОЇ ШКОЛИ

2.1. Вибір молодіжного серіалу як навчального матеріалу та критерії відбору серіалів для формування РМУ у школярів середніх класів.

Задля подальшого обговорення загальних підходів до організації навчального процесу для формування рецептивних видів мовленнєвої діяльності, доцільним є розглянути, яку роль для розвитку РМУ в сучасній методиці викладання АМ, відіграє саме використання молодіжних серіалів, адже ефективність формування вмінь аудіювання та читання залежить від добору автентичного матеріалу, способів подачі інформації та застосування інтерактивних технологій.

Незважаючи на велику кількість відеоматеріалів для вивчення АМ (художні та документальні фільми, новинні програми та репортажі, освітні відео для вивчення мови (ESL Videos), відеоблоги (Vlogs) та YouTube-канал TED Talks та лекції), на наш погляд, саме молодіжні серіали, є ефективними для розвитку РМУ в школярів середніх класів. Ми виявили декілька ключових характеристик серіалів, які сприяють кращому засвоєнню мови. По-перше, це повторюваність: акцент, голоси, манера висловлюватися у персонажів залишаються однаковими в кожній серії, тому стають звичними для глядачів. Базові фрази, сленг, специфічна лексика, яка має відношення до хобі персонажів, чи до їх професій, повторюється не однократно. Таким чином, мозок краще обробляє інформацію, що сприяє природному запам'ятовуванню та активному використанню. По-друге, тривалість серій зазвичай становить 20-60 хвилин, що набагато коротше, ніж звичайний фільм. Отже, серіали легше вбудовувати в хід звичайного уроку. Невелика тривалість серій також полегшує сприйняття сюжету і лексики. Також,

серіали мають важливу перевагу, адже вони допомагають глибоко занурюватися в контекст, що спрощує розуміння діалогів і нової лексики, навіть якщо ви не знаєте кожного окремого слова. Ще одним важливим чинником для обрання серіалів є висока здатність серіалів підтримувати мотивацію до перегляду наступних серій. Захоплива сюжетна лінія серіалу та елемент інтриги щодо подальшого розвитку подій – потужні мотиваційні чинники для продовження перегляду, що сприяє ефективній практиці АМ. Слід врахувати той фактор, що серіали, завдяки своїй автентичності, забезпечують учнів справжніми, реальними зразками мовлення. Цей вид відеоматеріалів дає можливість слухати розмовну мову носіїв, яка відрізняється від «книжкової». Це включає ідіоматичні вирази, сленг, розмовні вирази, яким у підручниках або взагалі не приділяється увага, або приділяється недостатньо. Тим самим вони сприяють розвитку навичок аудіювання та читання, розширюють словниковий запас та підвищують загальну мовну компетентність. Використання молодіжних серіалів на заняттях АМ дозволяє зробити навчальний процес більш різноманітним, робить його більш ефективним та цікавішим. Згідно з дослідженнями низки зарубіжних науковців (Anis Etikasaru, Tita Hardiyanti, Ani Susanti), серіали підсилюють мотивацію, впливають на засвоєння мовних особливостей та зміцнюють впевненість у процесі комунікації АМ [20]. Для учнів середньої школи, наприклад, молодіжні серіали та навчальні засоби на їх базі можуть бути дуже мотивуючими, оскільки відеоресурси приваблюють дітей набагато більше, ніж письмові матеріали.

Застосування відеоматеріалів, зокрема молодіжних серіалів, значною мірою стимулює психічну діяльність учнів, особливо щодо розвитку уваги та пам'яті. Перегляд відеофрагментів повністю поглинає увагу учнів та сприяє зануренню їх в атмосферу спільної пізнавальної діяльності. Щоб зрозуміти зміст серії чи фрагменту, необхідно прикладати певні зусилля, тому навіть учень з невисокою концентрацією уваги сприймає інформацію більш уважно. Під час роботи з серіалом, задіюються різні канали надходження інформації

(зоровий, слуховий, моторне сприйняття), що позитивно позначається на запам'ятовуванні навчального матеріалу.

Важливим доповненням до критеріїв, за якими добирають матеріали, є автентичність. На думку В. Віклич, у тексті, який є автентичним, вагомими є не лише граматичне і лексичне оформлення мовлення, але також і його зміст [3, с. 32]. Умовно, автентичні матеріали можна класифікувати на три групи, а саме: надруковані матеріали; аудіоматеріали та відеоматеріали. Серіали, використання яких ми досліджуємо, відносяться до групи відеоматеріалів.

Як зауважує О. Климова, метод використання відеоматеріалів сприяє найбільш точному відображенню мови на практиці, тому що мова завжди прив'язана до певних комунікативних ситуацій, а розумінню сприяють такі візуальні невербальні характеристики, як міміка, положення тіла або жести [8, с. 33]. Хоча для використання таких відеоматеріалів необхідна значна методична підготовка, розроблення комплексу завдань учителем. При дотриманні цих умов перегляд відеоматеріалів, у тому числі, серіалів, буде мати навчальний характер.

Отже, для того, щоб ефективно формувати РМУ на уроках АМ у школярів середньої школи, найважливішою передумовою є якісний відбір навчального матеріалу. Регулярне застосування автентичних молодіжних серіалів на заняттях з АМ з подальшим виконанням відповідних завдань значно збільшує мотивацію учнів середніх класів, сприяє розвитку таких навичок, як аудіювання та говоріння, роблячи процес навчання АМ більш різноманітним, ефективним та цікавим.

2.2. Методичні передумови та методика формування англійськомовних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного серіалу *H2O: Just add water*.

Незважаючи на велику кількість серіалів, нами було обрано молодіжний серіал *H2O: Just Add Water*, який має ряд переваг як навчальний

ресурс: Представимо стисло характеристику даного серіалу. Він створений австралійською кіностудією, а його прем'єрний показ відбувся у 2006 році. Концепція творця серіалу, Джонатана М. Шиффа (Jonathan M. Shiff), відомого австралійського продюсера, була в поєднанні елементів фентезі з повсякденними проблемами підлітків. Головні героїні *H2O: Just Add Water* – русалки, які колись були звичайними дівчатами. Після певних подій вони отримали суперсили. Перед ними виникають різні випробування, з якими героїні намагаються впоратися. Насамперед, вони мають зберігати свій секрет. Також, їм потрібно навчитися контролювати свої здібності, щоб вони не виходили з-під контролю. І, головне, яке об'єднує їх з глядачами – вони переживають проблеми, характерні для підлітків: перші побачення, дружбу, ревності, відчуття фрустрації через самотність.

Чималими важелями для обрання серіалу *H2O: Just Add Water* також стали наступні чинники:

– лексична доступність: мова серіалу адаптована до рівня A2-B1, що відповідає рівню володіння англійською мовою більшості учнів середньої школи; важливо, що в серіалі персонажі спілкуються переважно австралійською англійською, яка є досить зрозумілою, і вимова є достатньо чіткою, що підвищує рівень сприйняття реплік персонажів;

– комунікативна цінність: незважаючи на фантастичний сюжет, герої серіалу використовують живу, повсякденну мову в типових ситуаціях спілкування, включаючи ідіоми, сленг, скорочення, популярні розмовні кліше, що відповідає потребам учнів у розвитку функціональних мовленнєвих умінь, а в підручниках або майже не подається, або міститься в незначній кількості (наприклад, *oh, that's a real bummer; spill the beans, piece of cakes* і т.д.)

– мотиваційний фактор: сюжет серіалу є захопливим для підлітків, тому що проблеми, які висвітлені у фільмі, торкаються тих питань, які актуальні для тінейджерів: любов, таємниця, дружба, пригоди, нові

можливості. Цей фактор підвищує інтерес учнів середньої школи до перегляду та навчання ІМ, в тому числі, АМ;

– аудіовізуальна підтримка: наявність візуального ряду полегшує сприйняття інформації та сприяє розвитку стратегій розуміння змісту;

– культурна підтримка: хоча сюжет серіалу фантастичний, цілком можливо ознайомитися з побутом та щоденними реаліями австралійських підлітків.

Отже, перелічені вище ключові характеристики молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water* стали вирішальними для нас при виборі відеоматеріалу. Поєднання зрозумілої лексики, природна вимова, автентичні ситуації спілкування та цікаві сюжетні лінії, що викликають зацікавлення в підлітків молодшого та середнього віку, є вагомими факторами для обрання саме цього серіалу.

Переваги молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water* в якості навчального ресурсу для наглядності показано в таблиці 3.1

Таблиця 2.1

• **Переваги серіалу *H2O: Just Add Water* як навчального ресурсу**

•

Лексична доступність	Мова відповідає рівню А-2/В1, що є прийнятним для учнів середньої школи
Автентичність	Реалістичні діалоги у повсякденних ситуаціях
Висока мотивація	Цікавий сюжет і герої, проблеми яких є близькими для підлітків
Аудіовізуальна підтримка	Відеоряд допомагає краще розуміти зміст і контекст
Міжкультурна складова	Відображення культури англомовного суспільства (Австралія)

Аналізуючи вищезазначене (див. Табл. 3.1), можна стверджувати, що серіал *H2O: Just Add Water* є виправданим вибором для стимулювання розвитку РМУ.

Далі розглянемо етапи роботи з автентичним серіалом у формуванні рецептивних мовленнєвих умінь (на прикладі серіалу *H2O: Just Add Water*).

2.3. Структура уроку з використанням серіалу *H2O: Just Add Water*.

Ефективне впровадження автентичного відеоматеріалу в освітній процес потребує чіткої організації навчального заняття. Структура уроку з використанням серіалу *H2O: Just Add Water* має відповідати комунікативно-діяльнісному підходу, що передбачає активну участь учнів у сприйманні, аналізі та обговоренні мовленнєвих зразків, представлених у відеоматеріалі. Урок повинен поєднувати різні етапи роботи з автентичним матеріалом: до-, під час- та післяпереглядів завдання, інтегровані з лексико-граматичним і комунікативним тренуванням.

Особливу увагу слід приділяти поетапному формуванню рецептивних умінь з опорою на тематику, мовні зразки та ситуації, представлені в серіалі. Продумане поєднання аудіовізуального контенту з традиційними методичними прийомами дозволяє активізувати інтерес учнів, підвищити мотивацію до вивчення мови та створити умови для цілісного мовленнєвого розвитку.

Орієнтовний план уроку з використанням серіалу *H2O: Just Add Water* передбачає поділ заняття на три основні етапи: до перегляду (pre-viewing), під час перегляду (while-viewing) та після перегляду (post-viewing). Кожен з цих етапів виконує окрему функцію у формуванні рецептивних умінь. Розглянемо кожен з етапів.

1. Етап до перегляду (Pre-viewing stage). На цьому етапі відбувається активізація фонових знань учнів (тематика епізоду, ключова лексика);

ознайомлення з завданнями до перегляду; передбачення змісту на основі назви епізоду, стоп-кадрів або окремих реплік.

2. Етап перегляду (While-viewing stage): перегляд відеоуривка (2–5 хвилин) із конкретними завданнями (визначити основну думку; встановити послідовність подій; знайти відповіді на конкретні запитання; впізнати знайомі лексичні одиниці у контексті).

При повторному перегляді (за потреби) використовуються інші авдання (наприклад, деталізація інформації, виділення реплік героїв, аналіз інтонації тощо).

3. Етап після перегляду (Post-viewing stage): обговорення змісту епізоду (усно або письмово); виконання творчих завдань: (написання короткого резюме; рольова гра за мотивами сцени; заповнення діалогів; висловлення власної думки з опорою на переглянутий матеріал); робота з лексикою: уточнення значень, вживання у власних висловлюваннях.

Етапи роботи з серіалом та відповідні типи вправ з прикладами завдань продемонстровано в Табл. 2.2 та 2.3.

Таблиця 2.2

Типи вправ для розвитку рецептивних умінь (аудіювання) на основі серіалу *H2O: Just Add Water*

Етап уроку	Вид вправи	Мета вправи	Приклад завдання
На початку уроку, до перегляду	Передбачення змісту за кадром	Активізація лексики, розвиток здогадки, антиципація	<i>Look at the frame – what could the scene be about?</i>
Основна частина уроку, під час перегляду	Вибір правильної відповіді	Визначення основного змісту	<i>What happens when Cleo touches the moon pool?</i>
Завершальний	Запитання до	Розвиток розуміння,	<i>Why did Rikki leave</i>

етап уроку.	діалогу	аналітичне мислення	<i>the room?</i>
після перегляду	Лексико-граматичні трансформації	Закріплення активної лексики	<i>Reformulate the heroine's line using synonyms.</i>
	Креативне письмо	Стимулювання творчості, закріплення розуміння	Write an alternate ending to the episode.

Таблиця 2.3

Типи вправ для розвитку рецептивних умінь (читання) на основі серіалу *H2O: Just Add Water*

Етап уроку	Вид вправи	Мета вправи	Приклад завдання
На початку уроку, Передтекстовий етап (Pre-reading activities)	Прогнозування та активація словника.	Створити контекст для розуміння майбутнього тексту, активізувати вже відому лексику, ввести ключові слова/фрази, які зустрінуться в тексті, та викликати інтерес до читання.	Подивіться на кадри з нової серії або назвіть ім'я персонажа (наприклад, "Клео", "Ріккі", "Емма"). Як ви думаєте, що трапиться в цій серії? Запишіть 3-5 речень-припущень.
Основна частина уроку. Текстовий етап (While-reading)	Вибіркове читання (Skimming & Scanning) та розуміння ключових ідей.	Навчити учнів швидко знаходити потрібну інформацію, виділяти основні думки та розуміти	Прочитайте перелік подій з епізоду. Розташуйте їх у правильному хронологічному порядку, як вони

activities)		логічну структуру тексту.	відбувалися в серії.
Завершальний етап уроку. Післятекстовий етап (Post-reading activities)	Перевірка детального розуміння, інтерпретація та критичне мислення.	Перевірка детального розуміння, інтерпретація та критичне мислення.	Правда/Неправда: Прочитайте речення за змістом серії. Позначте, чи є воно правдивим (True), чи неправдивим (False). Якщо неправдивим, виправте його. <i>Example: Cleo went to Mako Island alone. (False – She went with Ricky and Emma).</i>

Таке планування заняття дозволяє системно та ефективно використовувати потенціал автентичного відео для формування рецептивних умінь, а також для розвитку загальномовленнєвих і міжкультурних компетентностей учнів. Приклад детального плану уроку англійської мови з використанням серіалу *H2O: Just Add Water*, адаптований для учнів середньої школи (7–8 клас), з опорою на один з епізодів серіалу – Сезон 1, Епізод 1 *Metamorphosis* наведено в Додатку 1.

Слід зазначити, що при застосуванні автентичного відеоматеріалу, зокрема серіалу *H2O: Just Add Water*, у навчанні АМ доцільним є поєднання слухання, аналізу змісту та контекстуалізованих комунікативних завдань, які забезпечують глибше засвоєння мовного матеріалу та мотивують учнів до висловлення власних думок. Розглянемо кожен з цих елементів більш детально.

Стосовно слухання (аудіювання), важливо зацентувати, що прослуховування уривків із серіалу виступає базою для формування рецептивних навичок. Аудіювання здійснюється з чіткими навчальними цілями – визначення основної інформації, виявлення специфічних деталей, розуміння інтонаційного забарвлення реплік. Залежно від рівня учнів, завдання можуть варіюватися від простих вправ на загальне розуміння до складніших – таких як інтерпретація підтексту, емоційного стану персонажів або стилістичних особливостей мовлення.

Нижче наведено приклади вправ для розвитку рецептивного вміння аудіювання:

"*Catch the Word*": під час перегляду учні слухають діалог і підкреслюють слова із задалегідь наданого списку (наприклад: *strange, boat, secret, scared*);

"*Choose the correct option*": після перегляду учні обирають правильну відповідь із трьох варіантів (наприклад: *What did Cleo say to Emma? A: Let's leave. B: Let's go. C: Let's swim.*);

"*Fill in the gaps*": учням дається частина діалогу з пропущеними словами, які вони повинні вписати під час повторного перегляду;

"*What happens next?*": учні слухають лише аудіо й намагаються передбачити наступні події.

На етапі аналізу аналітична діяльність включає роботу з відеоконтентом після перегляду: обговорення сюжетних ліній, мотивації персонажів, міжособистісних стосунків. Аналіз також охоплює лексико-граматичну складову – учні звертають увагу на мовні зразки, сталі вирази, сленгові форми, граматичні структури, що трапляються у діалогах. Це дозволяє закріпити функціональне вживання лексики в автентичному контексті.

На даному етапі аналізу запропоновано такі види вправ:

"*Character emotions*": учні заповнюють таблицю з іменами персонажів і вказують, які емоції вони проявляли (наприклад: *Cleo — surprised, nervous*);

"*Language in use*": аналіз виразів з діалогу (наприклад: "*Come on, don't be such a chicken*" — учні визначають значення, ситуацію вживання, український еквівалент);

"*Grammar detective*": учні виписують приклади певної граматичної структури (наприклад, часи: *Past Simple* або зворот *be going to*);

"*Cultural clues*": учні обговорюють, що у поведінці героїв є типовим для австралійської молоді, які культурні реалії можна впізнати.

Переглянуті сцени створюють автентичний комунікативний контекст, у якому учні можуть реалізувати продуктивні види мовленнєвої діяльності, особливо, говоріння та письмо (в меншій мірі).

Приклади вправ на створення контексту:

"*Role-play*": учні інсценізують уривок або вигадують альтернативний варіант діалогу (наприклад: "*What if Cleo refused to get on the boat?*");

"*Continue the story*": в парах або групах учні придумують продовження сцени, а потім представляють його класу;

"*Interview a character*": один учень виконує роль персонажа, інші ставлять йому запитання, готують міні-інтерв'ю;

"*Write a message*": учні створюють коротке повідомлення в чаті, лист або пост у соцмережах від імені одного з героїв;

"*Opinion corner*": учні обговорюють ситуацію в сцені й висловлюють особисту думку (наприклад: *Was it a good idea to go to Mako Island? Why/why not?*).

Використання популярного підліткового серіалу "H2O: Just Add Water" створює унікальне та мотивуюче середовище також для розвитку рецептивного уміння читання. Робота з серіалом дозволяє ефективно поєднувати візуальне та аудіальне сприйняття з текстовим матеріалом, покращуючи розуміння та розширюючи вокабуляр. Процес читання спрямований на досягнення конкретних навчальних цілей: виокремлення ключової інформації, ідентифікація специфічних деталей, усвідомлення причинно-наслідкових зв'язків та логічної структури розповіді. Завдання

можуть варіюватися від базових вправ на загальне розуміння для початківців до більш складних, що вимагають глибокої інтерпретації прихованих смислів, мотивів і емоційного стану героїв, а також аналізу стилістичних та лексичних особливостей мовлення.

Види вправ з метою і завданнями, які можна використати для ефективного розвитку рецептивного уміння читання, продемонстровані в Табл. 2.4

Табл. 2.4

Вправи для розвитку рецептивного уміння читання

Вправа	Завдання	Мета
Субтитрування і читання	Учні дивляться короткий фрагмент серії з англійськими субтитрами. Їхнє завдання — активно читати субтитри, слухаючи мовлення акторів. Потім вони мають переказати загальний зміст фрагменту або виписати 3-5 незнайомих слів/фраз, на які вони звернули увагу.	Встановити зв'язок між написаним та вимовленим словом, покращити розуміння на слух та візуальне розпізнавання слів.
Робота з tapescript (транскриптом)	Після перегляду учні отримують повний текст діалогів (tapescript) певного фрагменту. Вони читають його, підкреслюють незнайомі слова, шукають їх	Детальне опрацювання лексики та граматики, поглиблення розуміння змісту

	значення в словнику, а потім повторно переглядають фрагмент, вже краще розуміючи кожне слово.	
"Читання в ролях" (метод драматизації)	Учні обирають короткий діалог з tapescript. Розподіляють ролі між собою та читають діалог за ролями, намагаючись імітувати інтонацію та емоції персонажів. Можна повторити декілька разів, щоб покращити плавність читання	Покращити швидкість читання, інтонацію, розуміння контексту діалогів, а також розвинути навички мовлення
Заповнення пропусків у tapescript (Gap-filling)	Учням надається текст діалогу з пропущеними словами (дієсловами, прикметниками, ключовими іменниками). Їхнє завдання — прочитати текст і заповнити пропуски, спираючись на контекст або повторно переглянувши відповідний фрагмент.	Перевірка детального розуміння тексту, розвиток уваги до лексики та граматики.
Створення "карти пам'яті" (Mind Map)	Після прочитання тексту учні створюють візуальну карту, де центральною ідеєю є епізод, а від неї відходять гілки з ключовими словами,	Систематизація інформації, візуальне запам'ятовування лексики, розвиток логічного мислення.

	персонажами, подіями, новими фразами тощо.	

Вправи, продемонстровані в Табл. 2.4, дозволяють ефективно використовувати серіал *H2O: Just Add Water* як комплексний інструмент для формування та розвитку рецептивного уміння читання, перетворюючи навчальний процес на захопливу та ефективну діяльність.

Завдяки поєднанню цих видів діяльності, уроки на основі серіалу *H2O: Just Add Water* стають інтегрованим простором для розвитку рецептивних та умінь аудіювання та читання, забезпечуючи як мовну, так і емоційно-культурну залученість.

Використання вищевказаних завдань сприяє розвитку вільного мовлення, оскільки учні опираються на знайомі ситуації, зрозумілу лексику та контекст, що викликає емоційний відгук. Таким чином, серіал *H2O: Just Add Water* виступає не лише як засіб для сприймання англійського мовлення, але і як джерело для інтерактивної, творчої та комунікативно орієнтованої роботи.

Отже, виконаний аналіз доводить, що продумана структура уроку з використанням серіалу *H2O: Just Add Water* забезпечує поетапне залучення учнів до рецептивної мовленнєвої діяльності, формує мовні вміння в автентичному контексті та підвищує мотивацію до вивчення АМ. Однак для повноцінного впровадження цієї методики у навчальний процес важливо не лише розробити ефективні методичні рішення, а й здійснити об'єктивне оцінювання її результативності. Саме тому наступний підрозділ присвячено аналізу ефективності використання серіалу *H2O: Just Add Water* у процесі формування англомовних РМУ в учнів середньої школи.

Аналізуючи результати та методичні висновки використання молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water* є всі підстави стверджувати, що данна методика:

- урізноманітнює процес навчання;
- забезпечує учнів автентичним мовним середовищем;

- розвиває РМУ (аудіювання, читання);
- сприяє формуванню міжкультурної компетентності.

Аудіовізуальний формат реалізує мультисенсорний підхід до сприйняття мови в сучасному світі, тож робота з серіалом підвищує ефективність навчання АМ та мотивацію учнів. Відтак, можна впевнено стверджувати, що розглянута методика використання серіалу *H2O: Just Add Water* підтверджує його потенціал як ефективного автентичного ресурсу для розвитку РМУ школярів середніх класів. Послідовне застосування серіалу в навчальному процесі передбачає ретельно продуману організацію уроків, яка враховує вікові особливості учнів, дидактичні цілі та методичні підходи. У зв'язку з цим доцільно перейти до розгляду структури уроку, що реалізує зазначену методику на практиці.

2.4. Оцінка ефективності використання серіалу *H2O: Just Add Water* для формування рецептивних мовленнєвих умінь

Цей розділ містить інтерпретацію та осмислення результатів експерименту, що був проведений з метою формування навичок аудіювання та читання в учнів 8-го класу. Як навчальний матеріал використовувався молодіжний серіал *H2O: Just Add Water*.

Ми обрали підхід природного вертикального експерименту для апробації методики формування РМУ в учнів 8 класу. Експериментальне навчання проводилося без відхилень від стандартного навчального процесу: воно інтегрувалося в уроки АМ згідно з розкладом, а склад учнів у класі залишався незмінним. Таким чином, ми досліджували ефективність методики в максимально реалістичних умовах. Експеримент проводився нами під час проходження психолого-педагогічної практики, в ліцеї № 13 "УСПІХ" Полтавської міської ради, в 8-му класі. Час проведення експерименту: з 13 лютого 2025 по 09 березня 2025 року. За вказаний період було проведено 10 уроків з англійської мови. Наше дослідження розпочалося з первинної оцінки

навичок аудіювання та читання у школярів під час першого уроку. Цей етап дозволив нам встановити базовий рівень мовленнєвих умінь школярів перед упровадженням нової методики.

Далі слідував основний етап – експериментальна частина, під час якої ми зосередилися на перевірці ефективності нашої розробленої методики. Для цього використовувалися матеріали молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water* протягом низки послідовних уроків.

На останньому, десятому занятті, було проведено повторне тестування, що мало на меті виміряти зміни та зафіксувати кінцеві результати експериментального навчання. Це дозволило нам зробити висновки про вплив методики на рівень сформованості навичок аудіювання та читання.

Коли відбувався етап передекспериментального зрізу, учні 8-го класу мали подивитися уривок з серіалу *H2O: Just Add Water*, а потім виконати відповідні завдання. Для виконання завдання, кожен учень отримував окремий аркуш паперу та працював самостійно. Відеоматеріал відтворювався два рази. Час на виконання обмежувався 15 хвилинами.

Експеримент інтегрувався в п'ять звичайних шкільних занять (які відбувалися згідно за розкладом), займаючи 20-25 хвилин кожного уроку. Ліцей забезпечив наші заняття необхідними технічними засобами, такими як мультимедійний проектор та колонки. Ми підготували для учнів необхідний роздатковий матеріал.

Завершивши цикл експериментальних занять, ми перейшли до післяекспериментального зрізу.

Учням 8-го класу було запропоновано подивитися відео та виконати насупні види завдань: *true or false, multiple choice ma matching*.

Аналізуючи та інтерпретуючи результати експериментального навчання, ми обрали кількість правильних відповідей як ключовий показник. Дані, отримані на етапах передекспериментального та післяекспериментального зрізів, систематизовано у таблицях 3.3. і 3.4.

Табл. 2.5.

Результати передекспериментального та післяекспериментального зрізу у контрольній групі (8 клас)

№	Прізвище, ім'я	Передексперим. зріз (кількість правильних/неправильних відповідей)	% правильних відповідей	Післяексперим. зріз (кількість правильних/неправильних відповідей)	% правильних відповідей	Загальний приріст, %
1	Альбіна Р.	17 (3)	85%	17 (3)	85%	0%
2	Дмитро Б.	16 (4)	80%	16 (4)	80%	0%
3	Влада С.	15 (5)	75%	16 (4)	80%	5%
4	Ярослав П.	14 (6)	70%	14 (6)	70%	0%
5	Сергій Д.	13 (7)	65%	13 (7)	65%	0%
6	Емілія Л.	12 (8)	60%	13 (7)	65%	5%
7	Олена М.	12 (8)	60%	12 (8)	60%	0%
8	Олена В.	11 (9)	55%	11 (9)	55%	0%
9	Діана Ф.	11 (9)	55%	11 (9)	55%	0%
10	Єгор Н.	10 (10)	50%	11 (9)	55%	5%
11	Поліна Г.	9 (11)	45%	10 (10)	50%	5%
12	Олександр З.	8 (12)	40%	9 (11)	45%	5%
	Всього	148 (92)	62%	153 (87)	64%	2%

Таблиця 2.6.

Результати передекспериментального та післяекспериментального зрізу у експериментальній групі (8 клас)

№	Прізвище, ім'я	Передексп. зріз (кількість правильних/неправильних відповідей)	% правильних відповідей	Післяексп. зріз (кількість правильних/неправильних відповідей)	% правильних відповідей	Загальний приріст, %

1	Мілана М.	16 (4)	80%	17 (3)	85%	5%
2	Катерина Б.	15 (5)	75%	16 (4)	80%	5%
3	Олексій А.	15 (5)	75%	16 (4)	80%	5%
4	Потап Б.	13 (7)	65%	14 (6)	70%	5%
5	Таміла Р.	13 (7)	65%	14 (6)	70%	5%
6	Мар'яна С.	11 (9)	55%	13 (7)	65%	10%
7	Дмитро Я.	11 (9)	55%	13 (7)	65%	10%
8	Анжела В.	11 (9)	55%	13 (7)	65%	10%
9	Влада К.	10 (10)	50%	12 (8)	60%	10%
10	Богдан П.	10 (10)	50%	12 (8)	60%	10%
11	Леся А.	9 (11)	45%	10 (10)	50%	5%
12	Остап Д.	8 (12)	40%	8 (12)	40%	0%
	Всього	142 (98)	59%	158 (82)	66%	7%

Аналіз результатів передекспериментального зрізу демонструє, що загальна кількість правильних відповідей в контрольній групі становить 148, а в експериментальній – 142 (різниця показників – 6). Загальна кількість помилок у контрольній групі становить 92, а у експериментальній – 98 (різниця показників – 6). Післяекспериментальний зріз у контрольній та експериментальній групах показав наступні результати: загальна кількість правильних відповідей в контрольній групі становить 153, а в експериментальній – 158 (різниця показників – 5). Загальна кількість помилок у контрольній групі становить 98, а у експериментальній – 82 (різниця показників – 14). Таким чином, передекспериментальний зріз підтвердив відносну рівність у володінні учнями 8-го класу навичками та вміннями аудіювання. Післяекспериментальний зріз продемонстрував покращення результатів у контрольній групі (64% в порівнянні з 62% на початку) та експериментальній групі (66% в порівнянні з 59% на початку). Показник загального приросту правильних відповідей в експериментальній

групі становить 7%. Таким чином, учні експериментальної групи мають більш позитивний результат формування навичок аудіювання та читання.

Оцінивши результати початкового, проміжного та фінального етапів дослідження, ми дійшли висновку: запропонована методика формування розуміння мовлення на слух за допомогою молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water* засвідчила свою успішність та можливість для подальшого застосування для учнів середніх класів. З огляду на викладене, можна констатувати, що запропонований підхід перевершує функцію звичайного вдосконалення мовних навичок. Будучи інтегративним, його значення полягає не тільки у зміцненні лінгвістичних компетенцій він суттєво сприяє розвитку аналітичних здібностей та розширенню культурних горизонтів школярів.

Висновки до розділу 2

У другому розділі дипломної роботи було розглянуто практичні аспекти використання автентичного відеоматеріалу — молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water* — як ефективного засобу формування англійськомовних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи. Обґрунтовано вибір молодіжного серіалу як навчального матеріалу та визначено критерії відбору серіалів для формування РМУ у школярів середніх класів. З'ясовано методичні передумови та представлено методику формування англійськомовних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного *H2O: Just add water*. Розроблено та обґрунтовано структуру уроку з використанням серіалу *H2O: Just Add Water*: поетапне використання відеоуривків, розробка завдань для аудіювання, говоріння, читання та письма, створення контексту для мовленнєвої діяльності. Також було наведено приклади вправ, які сприяють розвитку рецептивних умінь. Проведено оцінку ефективності використання серіалу *H2O: Just Add Water* у навчальному процесі. Згідно з результатами експериментального навчання,

спостерігається позитивна динаміка в розвитку аудіювання та читання, збагаченні активного словника, покращенні навичок усного мовлення та зростанні мотивації учнів до вивчення АМ.

Таким чином, запропонована методика засвідчила свою результативність у навчальній практиці й може бути ефективно використана як частина сучасного підходу до формування ІКК в учнів середньої школи.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У роботі було досліджено теоретичні засади та практичні аспекти формування англійськомовних рецептивних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи з використанням автентичного аудіовізуального матеріалу — молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water*.

У першому розділі проведено дослідження з інтерпретацію результатів про поняття англійськомовних РМУ, цілі та зміст їхнього формування в учнів середньої школи. З'ясовано, що РМУ – це уміння сприймати або розуміти мову (на слух при аудіюванні, або текст причитанні). Визначено, що основними цілями формування РМУ є не лише розуміння основного змісту автентичних текстів різних жанрів, а й розвиток здатності ідентифікувати ключову інформацію, застосовувати стратегії здогадки за контекстом, а також удосконалювати навички прогнозування, аналізу та інтерпретації інформації. У кінцевому рахунку, цілісна підготовка спрямована на ефективну участь учнів в усному та письмовому іншомовному спілкуванні.

Визначено, що зміст навчання РМУ охоплює чотири ключові компоненти, що взаємодоповнюють один одного. Лексико-граматичні знання, які включають активний та пасивний словниковий запас, моделі побудови речень та мовленнєві кліше, створюють фундамент для розуміння мовного матеріалу. Текстовий матеріал, представлений автентичними та адаптованими текстами, діалогами, аудіозаписами та відеофрагментами, забезпечує безпосередній контакт з іншомовним середовищем. Важливу роль відіграють навчальні стратегії, такі як техніки прогнозування, визначення основної думки та структурно-смісловий аналіз тексту, які озброюють студентів інструментами для самостійного опрацювання інформації. Нарешті, когнітивний компонент, що включає увагу, пам'ять та аналітичне мислення, є критично важливим для глибшого осмислення мовного змісту та його ефективної обробки.

Визначено, що основними підходами для ефективного формування РМУ в школярів є комунікативний, діяльнісний, соціокультурний, когнітивний та інтегративний.

Аналіз методичних основ формування навичок аудіювання й читання АМ дозволяє стверджувати, що системне застосування автентичних матеріалів і різноманітних навчальних стратегій є вирішальним для досягнення високого рівня розуміння іншомовної інформації. Визначено, що ефективне формування РМУ вимагає якісних та актуальних навчальних матеріалів, що відповідають інтересам учнів. Успіх також залежить від оптимальної організації навчального процесу, мотивації, сприятливого психологічного клімату та компетентності вчителя. Ключовими для прогресу є також ефективний зворотний зв'язок та об'єктивне оцінювання.

У другому розділі обґрунтовано вибір молодіжного серіалу як навчального матеріалу через такі його характеристики, як повторюваність реплік одним складом виконавців, коротка тривалість серій, високий рівень зацікавленості глядачів, автентичність, а одним з ключових критеріїв відбору серіалів для є актуальна тематика для школярів підліткового віку. З'ясовано методичні передумови та запропоновано методика формування англійськомовних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного серіалу *H2O: Just add water*. Обґрунтовано, що даний відеоматеріал є ефективним ресурсом для розвитку РМУ, через лексичну доступність (рівень А2-В1), чітку артикуляцію австралійського варіанта англійської мови, мотиваційний потенціал, що ґрунтується на підлітковій тематиці, аудіовізуальну підтримку та міжкультурну складову. Розроблено та обґрунтовано структуру уроку, який складається з трьох етапів (до перегляду, під час перегляду та після перегляду серіалу). Запропоновано завдання для формування вмінь читання та аудіювання до кожного з етапів. Проведено оцінку ефективності використання серіалу *H2O: Just Add Water* у навчальному процесі. Результат експериментального навчання показав, що в групі, де використовувалася наша методика з використанням серіалу,

відстежується позитивна динаміка в розвитку аудіювання та читання, збагаченні активного словника, покращенні навичок усного мовлення та зростанні мотивації учнів до вивчення АМ.

Відтак, можна впевнено стверджувати, що розроблена методика є ефективним інструментом у навчанні ІМ, оскільки поєднує комунікативний підхід, міжкультурний компонент та мотиваційно привабливий матеріал для школярів молодшого та середнього підліткового віку. Результати даної роботи дають можливість стверджувати, що запропонована методика може бути рекомендована для впровадження у практику викладання АМ в середній школі як засіб формування анлійськомовних РМУ в учнів середньої школи.

РЕЗЮМЕ

У кваліфікаційній роботі було досліджено теоретичні засади та практичні аспекти формування англійськомовних рецептивних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи з використанням автентичного аудіовізуального матеріалу — молодіжного серіалу *H2O: Just Add Water*.

У першому розділі досліджено поняття англійськомовних РМУ, цілі та зміст їхнього формування в учнів середньої школи. Було з'ясовано, що рецептивні вміння — це основа для розвитку усного й писемного мовлення, а їх формування потребує цілеспрямованої методичної підтримки, використання автентичного контенту та урахування вікових і психологічних особливостей учнів. Детально розглянуто основні підходи до розвитку рецептивних умінь у методиці навчання ІМ. З'ясовано методичні основи формування навичок аудіювання й читання АМ. Визначено умови ефективного формування навичок аудіювання та читання.

Другий розділ присвячений аналізу молодіжного серіалу як навчального матеріалу. Обґрунтовано вибір молодіжного серіалу як навчального матеріалу та визначено критерії відбору серіалів для формування РМУ у школярів середніх класів. З'ясовано методичні передумови та запропоновано методичні рекомендації щодо використання серіалів на уроках АМ для учнів середніх класів для формування РМУ. Представлено методику формування англійськомовних мовленнєвих умінь в учнів середньої школи на матеріалі молодіжного серіалу *H2O: Just add water*. Розроблено та обґрунтовано структуру уроку з використанням данного відеоматеріалу. Проведено оцінку ефективності використання серіалу *H2O: Just Add Water* у навчальному процесі.

Детально проаналізовано критерії відбору серіалів для формування РМУ у школярів середніх класів. Підкреслено, що відповідний відбір навчального матеріалу є однією з найважливіших передумов для максимально ефективного формування РМУ в учнів середньої школи. Аналіз

свідчить про те, що важливою вимогою є автентичність навчального матеріалу, тому що такий вид матеріалів сприяє кращому опануванню лексико-граматичних особливостей мови, покращує сприйняття її на слух, вдосконалює вимову, забезпечуючи глибоке занурення в культурологічні особливості. Важливо відбирати автентичні відеоматеріали відповідно до цілей навчання, які передбачені освітньою програмою. Необхідно зазначити, що врахування особливостей учнів, їх інтересів, є вагомим фактором як на етапі вибору відеоматеріала (в нашому випадку, серіалу), так і на етапі підготовки вправ.

Нами зафіксовано, що психологічні особливості учнів, їх вікові особливості, рівень загального розвитку, слабкі сторони – всі вищезазначені чинники потребують особливої уваги та певних зусиль для їх подолання. Аналіз матеріалу дозволяє зробити висновок про те, що учні середньої школи, які вивчають АМ в тому числі за допомогою автентичних відеоматеріалів (серіали відносяться до цієї групи), розвивають свої РМУ більш ефективно.

Експериментальні результати засвідчили, що використання серіалу сприяє підвищенню рівня аудіювання та читання, активного словника, мовленнєвої активності та загальної мотивації учнів до вивчення англійської мови.

Отже, здійснене дослідження дозволяє зробити висновки про те, що розроблена методика є ефективним інструментом у навчанні ІМ, оскільки поєднує комунікативний підхід, міжкультурний компонент та мотиваційно привабливий матеріал для школярів молодшого та середнього підліткового віку. Результати даної роботи дають можливість стверджувати, що розроблена методика є ефективною і може бути рекомендована для впровадження у практику викладання АМ в середній школі як засіб формування англійськомовних РМУ в учнів середньої школи.

SUMMARY

This diploma thesis explores the theoretical foundations and practical aspects of developing English receptive speaking skills (RSS) in secondary school students, using the youth series *H2O: Just Add Water* as authentic audiovisual material.

The first section examines the concept of RSS in English, as well as the goals and content of its development in secondary school students. It has been found that RSS form the basis for the development of oral and written speech, and their development requires targeted methodological support and the use of authentic content that considers students' age and psychological characteristics. The main approaches to developing receptive skills in English teaching methodology have been considered in detail. The methodological foundations of forming listening and reading skills in English have been clarified. The conditions for effectively forming listening and reading skills have been determined.

The second section analyses the use of youth series as educational material. The choice of youth series as educational material is justified, and criteria for selecting series for RSS formation in secondary school students are determined. A methodology for developing English-speaking skills in secondary school students based on the youth series *H2O: Just Add Water* has been presented. A lesson structure using this video material has been developed and substantiated. The effectiveness of using *H2O: Just Add Water* in the educational process has been evaluated.

The criteria used to select series for RSS formation among middle school students have been analysed in detail. It is emphasised that selecting appropriate educational material is one of the most important prerequisites for effectively forming an RSS in high school students. The analysis shows that authenticity is an important requirement for educational material because it contributes to better mastery of lexical and grammatical features, improves auditory perception and pronunciation, and provides deep cultural immersion. It is important to select

authentic video materials that align with the learning objectives set out in the educational programme.

It should be noted that considering the characteristics and interests of students is an important factor at both the stage of selecting video material and the stage of preparing exercises.

It has been recorded that students' psychological characteristics, age, level of general development and weaknesses require special attention and effort to overcome. Analysis of the material shows that middle school students who study English with the help of authentic video materials (such as series) develop their reading, writing and speaking skills more effectively.

Experimental results have shown that using the series increases the level of listening and reading comprehension, active vocabulary, speaking skills and general motivation to study English.

Thus, the research conducted enables us to conclude that the developed methodology is an effective teaching tool for English as it combines a communicative approach, an intercultural component, and motivational material that appeals to younger and middle adolescents. The results of this study demonstrate that the developed methodology is effective and can be recommended for use in secondary school English lessons to help students develop their English-language RSS.

Keywords: receptive skills, listening, reading, authentic materials, TV series, English, secondary school, *H2O: Just Add Water*, communicative methodology, learning methodology.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігич О. Б. Методика формування іншомовної компетентності в аудіюванні. *Іноземні мови*. Київський національний лінгвістичний університет. 2012. № 2 (70). С. 19–30.
2. Вереїтіна І. А., Попель О. В., Добровольська Н. Л. Іншомовні мовленнєві уміння та специфіка їх функціонування. *Збірник тез доповідей 80-ї наукової конференції викладачів академії, Одеса, 7–8 трав. 2020 р.* Одес. нац. акад. харч. технологій; під заг. ред. Б. В. Єгорова. Одеса : ОНАХТ, 2020. С. 434–436.
3. Віклич В. Психолого-педагогічні особливості розвитку комунікативної компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4. С. 31–35.
4. Голуб Н. Б., Галаєвська Л. В. *Навчання синтаксису на уроках української мови у 8–9 класах: метод. посіб.* Київ : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 128 с.
5. Додаток до листа Міністерства освіти і науки України від 30.08.2024 1.1/15776–24. URL: https://osvita.ua/doc/files/news/930/93006/Inozemni_1_.pdf (дата звернення: 30.04.2025).
6. *Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання*. Наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
7. Зозуля І., Стадній А., Слободянюк А. Аудіовізуальні засоби навчання в процесі формування іншомовної комунікативної компетентності. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки*. Харків : ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2022. Вип. 40. С. 12–28. DOI: <http://doi.org/10.26565/2073-4379-2022-40-01>.
8. Климова О. Методика роботи з відеоматеріалами на занятті з англійської мови. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2011. № 4. С. 31–35.

9. Косович О. Критерії відбору навчальних матеріалів у навчанні аудіюванню на старшому етапі загальноосвітньої середньої школи. *Педагогічний дискурс*. 2021. № 30. С. 50–55. DOI:10.31475/ped.dys.2021.30.06.
10. Липчанко-Ковачик О., Тупиця Р. Особливості навчання аудіювання на уроках англійської мови. *Інноваційна педагогіка*. 2022. № 53. Вип. 1. С. 73–75.
11. Ніколаєва С. Ю. *Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / за заг. ред. С. Ю. Ніколаєвої*. 2-ге вид., доповн. і переробл. Київ : Ленвіт, 2004. 360 с.
12. Підколесна Л. А., Тернова О. І. Теоретичні основи навчання аудіювання як виду мовленнєвої діяльності студентів нелінгвістичних спеціальностей. *Водний транспорт*. 2013. № 2. С. 164–169.
13. Ціпан Т. С. Особливості роботи з текстом на уроках англійської мови. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2016. № 14. С. 41–44.
14. Чижська Т. Г. Урахування типів сприйняття учнів гуманітарних класів для модернізації методики навчання фізики. *Педагогічні науки*. 2012. № 62. Вип. 1. С. 147–151.
15. Швець Є. С. Труднощі навчання аудіювання на початковому ступені та шляхи їх подолання. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. 2013. № 63. С. 156–159.
16. Шимків І. В. Аудіювання як вид іншомовної мовленнєвої діяльності. *Лінгводидактика. Наукові записки. Серія: педагогіка*. 2015. № 2. С. 85–90.
17. Холод І. В. *Методика викладання англійської мови: навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів*. Умань : Візаві, 2018. 165 с.
18. Юхно Н. В. Суть та структура іншомовної комунікативної компетентності фахівців. *Наукові записки кафедри педагогіки*. 2022. № 51. С. 113–120. URL: <https://doi.org/10.26565/2074-8167-2022-51-13>.

19. Brown H. D. *Teaching by Principles: An Interactive Approach to Language Pedagogy*. New York : Longman Creative Education, 2016. Vol. 7, No. 2.
20. Etikasaru A., Hardiyanti T., Susanti A. Investigating a Popular Belief: TV Series' Roles in L2 Learners' Speaking Fluency. URL: https://www.researchgate.net/publication/362793676_Investigating_a_Popular_Belief_TV_Series'_Roles_in_L2_Learners'_Speaking_Fluency (дата звернення: 30.04.2025).
21. McKean E. (ed.). *The New Oxford American Dictionary*. 2nd ed. Oxford University Press, 2005. 2051 p.
22. Underwood J. M. *Longman*. London : Longman, 1989. 117 p.
23. Vozniuk N. *Etyka* [Ethics]. Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury, 2013.

ДОДАТКИ

Додаток А

План уроку з використанням серіалу *H2O: Just Add Water*

Тема уроку: Strange Things Happen

Освітній рівень: середня школа (7–8 клас)

Тривалість: 45 хвилин

Мета уроку:

- сформувати навички аудіювання та читання на автентичному матеріалі;
- розвивати вміння передбачати зміст, розуміти основну та детальну інформацію з відео;
- активізувати лексичний запас за темою "Adventures. Friendship. Changes and Challenges";
- стимулювати усне мовлення на основі переглянутого матеріалу.

Матеріал:

Уривок із серіалу *H2O: Just Add Water*, Season 1, Episode 1 (00:03:30 – 00:07:30) [*H2O: Just Add Water. H2O: Just Add Water - S1 E1 - Metamorphosis (full episode)*] [Відеофайл]. YouTube, 2014. URL: https://youtu.be/8FTcL_9dmrs?si=Ee3lQUNi5wwCTx2Y — момент знайомства героїнь та подорож на острів.

Структура уроку

1. До перегляду (Pre-viewing, ~10 хв)

Мета: мотивація, залучення, активізація теми

- Бесіда з класом. Дати відповіді на запитання: *Do you believe in magic or transformation? What do you think can happen to people on a mysterious island?*

- Робота з ключовою лексикою (на дошці або в презентації): *island, mysterious, boat, adventure, cave, danger, map, to get lost, to discover*
- Вправа на передбачення: Учням показується стоп-кадр з островом або човном. Питання: *Who are these girls? What might happen to them?*

2. Під час перегляду (*While-viewing, ~15 хв*)

Мета: розвиток рецептивних умінь аудіювання

Учні отримують два завдання:

Перегляд 1. Дати відповіді на запитання: *Which of the girls initiated the trip? What role does the map play?*

Перегляд 2. Упорядкувати події в правильній послідовності (картки або короткі речення). Позначити правильні твердження (True/False):

- *The girls know each other well.*
- *They get on a boat by themselves.*
- *They are afraid to go to the island.*

3. Після перегляду (*Post-viewing, ~20 хв*)

Мета: мовленнєва активність, робота з лексикою, критичне мислення.

Обговорення в парах або групах: *Would you go on such a trip? Why/why not? What do you think will happen next?*

- Творче завдання (на вибір): написати коротке повідомлення в Instagram від імені однієї з героїнь (*“Having fun on a strange island...”*)
 - Створити короткий комікс з ключовими сценами (усно або письмово)
 - *Завершення:*
 - Лексична гра *“Find someone who...”* (наприклад: *Find someone who would go to the island alone / has seen a real cave / likes watching teen series*)

Додаток Б

Приклади завдань з використанням серіалу *H2O: Just Add Water* для розвитку РМУ аудіювання

Task 1

Number the events from 1 to 4 in the correct order.

Подія	Правильна послідовність
A. The girls have found the boat.	
B. They are getting to know each other.	
C. They see a map of Mako Island.	
D. They`re going on a trip to the island.	

Task 2

Select if the statements are TRUE or FALSE , put a tick in a appropriate column.

Твердження	True	False
The girls have been friends for a long time.	☐	☐
They go by boat themselves.	☐	☐
They are afraid to go to the island.	☐	☐
The island looks mysterious.	☐	☐
One of the girls has a map of the island.	☐	☐

Task 3

Complete the sentences with the words from the table.

Слова	Визначення / контекст
island	A place surrounded by water
mysterious	Something strange or unknown
boat	What they use to travel

danger	A dark place inside a rock
map	What they look at before the trip

Додаток В

Приклади вправ для розвитку РМУ читання відповідно етапам уроку на матеріалі серіалу *H2O: Just Add Water*

Етап роботи	Мета	Приклади вправ із завданнями
Передтекстовий етап (Pre-reading Activities)	Активувати фонові знання, ввести ключову лексику, викликати інтерес та спрогнозувати зміст	1) «Словниковий міст» (Лексична підготовка): Надайте список із 5-7 ключових слів, які зустрінуться у фрагменті (наприклад, <i>mermaid, secret, full moon, tail, magic, potion, cave</i>). Учні можуть з'єднати ці слова з картинками, визначеннями або перекладом. Можна також попросити їх скласти одне речення з 2-3 словами, щоб створити свій міні-прогноз. 2) «Ми вже знаємо?» (Активація фонових знань): Обговоріть з учнями: "Що ви пам'ятаєте про русалок?", "Які суперсили ви хотіли б мати і чому?".
Етап активного читання (While-reading Activities)	Формування вмінь читання для загального та детального розуміння, розвиток навичок пошукового та вибіркового читання.	1) «Субтитрування і читання» (Паралельне сприйняття): Завдання 1 (Загальне розуміння): Учні дивляться короткий фрагмент серії (до 3-5 хвилин) з англійськими субтитрами. Завдання: зрозуміти загальний зміст – "Хто розмовляв? Про що була їхня розмова? Де це відбувалося?". Не вимагайте розуміння кожного слова.

		Завдання 2 (Детальне розуміння): Після першого перегляду учні отримують транскрипт (tapescrript) цього ж фрагменту. Вони читають його, підкреслюючи 3-5 незнайомих слів або фраз, значення яких спробують здогадатися з контексту. Після цього можна переглянути фрагмент ще раз, щоб перевірити свої здогадки. 2) «Читання в ролях» (Драматизація): Завдання: Учні обирають короткий діалог з транскрипту (10-15 реплік). Розподіляють ролі та читають діалог за ролями, намагаючись передати інтонацію та емоції персонажів. Попросіть їх подумати, як би вони зіграли цю сцену.
Післятекстовий етап (Post-reading Activities)	Поглибити розуміння змісту, закріпити нову лексику/граматику, розвинути критичне мислення, навички говоріння та письма.	1) «Правда/Неправда/Не зазначено» (Перевірка детального розуміння): Надайте учням 5-7 тверджень щодо прочитаного фрагменту. Їхнє завдання — визначити, чи є твердження True (правда), False (неправда), або Not Stated (не зазначено) в тексті. Якщо твердження неправдиве, попросіть виправити його. 2) «Зіграй інший кінець» (Критичне мислення та творчість): Завдання: Після прочитання та обговорення сцени, попросіть учнів уявити, як би вона закінчилася, якби один із персонажів вчинив по-іншому. Вони можуть написати короткий абзац або розіграти нову кінцівку. 3) Мій щоденник русалки» (Письмове

		завдання): • Завдання: Попросіть учнів написати короткий запис у щоденнику від імені одного з персонажів (наприклад, Клео), описуючи події епізоду та її емоції. Заохочуйте використання нової лексики.